

Who's Who in the Talmud

R. Meir and Elisha Ben Avuyah / Acher

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד א-ב

אחר קיצץ בנטיעות, עליו הכתוב אומר +קהלת ה' אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. מאי היא? חזא מיטטרוך דאתיהבא ליה רשותא למיתב למכתב זכותא דישאל, אמר: גמירא דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי, שמא חס ושולם שתי רשויות הן. אפקוהו למיטטרוך ומחיוהו שיתין פולסי דנורא. אמרו ליה: מאי טעמא כי חזיתיה לא קמת מקמיה? איתיהבא ליה רשותא למימחך זכותא דאחר, יצתה בת קול ואמרה +ירמיהו ג' שובו בנים שובבים - חוץ מאחר, אמר: הואיל ואיטריד ההוא גברא מההוא עלמא לפוק ליתנהי בהאי עלמא. נפק אחר לתרבות רעה. נפק אשכח זונה, תבעה. אמרה ליה: ולא אלישע בן אבויה את? - עקר פוגלא ממישראל בשבת ויהב לה. אמרה: אחר הוא.

שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה, אמר ליה: מאי דכתיב +קהלת ז' גם את זה לעמת זה עשה האלהים? - אמר לו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - ברא כנגדו, ברא הרים - ברא גבעות, ברא ימים - ברא נהרות. אמר לו: רבי עקיבא רבך לא אמר כך, אלא: ברא צדיקים - ברא רשעים, ברא גן עדן - ברא גיהנם. כל אחד ואחד יש לו שני חלקים, אחד בגן עדן ואחד בגיהנם, זכה צדיק - נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, נתחייב רשע - נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם. אמר רב משרשיא: מאי קראה? גבי צדיקים כתיב +ישעיהו ס"א+ לכן בארצם משנה יירשו. גבי רשעים כתיב +ירמיהו י"ז+ ומשנה שברון שברם. שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה: מאי דכתיב +איוב כ"ח+ לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז - אמר לו: אלו דברי תורה, שקשין לקנותן ככלי זהב וכלי פז, ונוחין לאבדן ככלי זכוכית. - אמר לו: רבי עקיבא רבך לא אמר כך, אלא: מה כלי זהב וכלי זכוכית, אף על פי שנשברו יש להם תקנה - אף תלמיד חכם, אף על פי שסרח יש לו תקנה. - אמר לו: אף אתה חוזר בדך! - אמר לו: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד: שובו בנים שובבים - חוץ מאחר. תנו רבנן: מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת, והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו. אמר לו: מאיר, חזור לאחריך, שכבר שיערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת. אמר ליה: אף אתה חוזר בדך. - אמר ליה: ולא כבר אמרתי לך: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים - חוץ מאחר. תקפיה, עייליה לבי מדרשא. אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוק! אמר לו: +ישעיהו מ"ח+ אין שלום אמר ה' לרשעים. עייליה לבי כנישתא אחריתי, אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוק! אמר לו: +ירמיהו ב' + כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך ברית נכתם עונך לפני. עייליה לבי כנישתא אחריתי, אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוק! אמר ליה +ירמיהו ד' + ואת שדוד מה תעשי כי תלבשי שני כי תעדי עדי זהב כי תקרעי בפרך עיניך לשוא תתיפי וגוי. עייליה לבי כנישתא אחריתי, עד דעייליה לתליסר בי כנישתא, כולוהו פסוק ליה כי האי גוונא. לבתרא אמר ליה: פסוק לי פסוק! - אמר ליה: +תהלים נ"ו+ ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי וגוי. ההוא ינוקא הוה מגמגם בלישניה, אשתמע כמה דאמר ליה ולאלישע אמר אלהים. איכא דאמרי: סכינא הוה בהדיה וקרעיה, ושדריה לתליסר בי כנישתא. ואיכא דאמרי, אמר: אי הואי בידי סכינא - הוה קרענא ליה.

כי נח נפשיה דאחר אמרי: לא מידן לידייניה, ולא לעלמא דאתי לית. לא מידן לידייניה - משום דעסק באורייתא, ולא לעלמא דאתי ליתי - משום דחטא. אמר רבי מאיר: מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי, מתי אמנות ואעלה עשן מקברו. כי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרא מקבריה דאחר. אמר רבי יוחנן: גבורתא למיקלא רביה? חד הוה בינא ולא מצין לאצוליה. אי נקטיה ביד - מאן מרמי ליה, מאן? אמר: מתי אמנות ואכבה עשן מקברו! כי נח נפשיה דרבי יוחנן - פסק קוטרא מקבריה דאחר. פתח עליה ההוא ספדנא: אפילו שומר הפתח לא עמד לפניך, רבינו. בתו של אחר אתיא לקמיה דרבי, אמרה ליה: רבי, פרנסני. אמר לה: בת מי את? - אמרה לו: בתו של אחר אני. אמר לה: עדיין יש מזרעו בעולם? והא כתיב +איוב י"ח+ לא ניין לו ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו! - אמרה לו: זכור לתורתו ואל תזכור מעשיו. מיד ירדה אש וסכסכה ספסלו של רבי. בכה ואמר רבי: ומה למתגנין בה - כך, למשתבחין בה - על אחת כמה וכמה.

ורבי מאיר היכי גמר תורה מפומיה דאחר? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב +מלאכי ב' + כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' צבאות - יבקשו תורה מפיהו. ואם לאו - אל יבקשו תורה מפיהו! - אמר ריש לקיש: רבי מאיר קרא אשכח ודרש +משלי כ"ב+ הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי. לדעתם לא נאמר, אלא לדעתי. רב חנינא אמר מהכא: +תהלים מ"ה+ שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך וגוי. קשו קראי אהדדי! - לא קשיא, הא - בגדול, הא - בקטן. כי אתא רב דימי אמר, אמרי במערבא: רבי מאיר אכל תחלא ושדא שיחלא לברא. דרש רבא: מאי דכתיב +שיר השירים ו' + אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגוי למה נמשלו תלמידי חכמים לאגוז? לומר לך: מה אגוז זה, אף על פי שמלוכלך בטיט ובצואה - אין מה שבתוכו נמאס, אף תלמיד חכם, אף על פי שסרח - אין תורתו נמאסת. אשכחיה רבה בר שילא לאליהו, אמר ליה: מאי קא עביד הקדוש ברוך הוא? אמר ליה: קאמר שמעתא מפומיהו דכולהו רבנן, ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר. אמר ליה: אמאי? - משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר. אמר ליה: אמאי? רבי מאיר רמון מצא, תוכו אכל, קליפתו זרק! אמר ליה: השתא קאמר: מאיר בני אומר: בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת - קלני מראשי, קלני מזרועי. אם כך הקדוש ברוך הוא מצטער על דמן של רשעים - קל וחומר על דמן של צדיקים שנשפך.

Acher mutilated the shoots. Of him Scripture says: Suffer not thy mouth to bring thy flesh into guilt. (Kohelet 5:5) What does it refer to? — He saw that permission was granted to Metatron to sit and write down the merits of Israel. Said he: It is taught as a tradition that on high there is no sitting and no emulation, and no back, and no weariness. Perhaps, — God forfend! — there are two divinities! [Thereupon] they led Metatron forth, and punished him with sixty fiery lashes, saying to him: Why didst thou not rise before him when thou didst see him? Permission was [then] given to him to

strike out the merits of Aher. A Bath Kol went forth and said: Return, ye backsliding children — except Aher.¹ [Thereupon] he said: Since I have been driven forth from yonder world, (i.e. no share in the world to come) let me go forth and enjoy this world. So Aher went forth into evil courses. He went forth, found a harlot and demanded her. She said to him: Art thou not Elisha b. Abuyah? [But] when he tore a radish out of its bed on the Sabbath and gave it to her, she said: It is another [Aher].

After his apostasy, Aher asked R. Meir [a question], saying to him: What is the meaning of the verse: God hath made even the one as well as the other? (Kohelet 7:14) He replied: It means that for everything that God created He created [also] its counterpart. He created mountains, and created hills; He created seas, and created rivers. Said [Aher] to him: R. Akiba, thy master, did not explain it thus, but [as follows]: He created righteous, and created wicked; He created the Garden of Eden, and created Gehinnom. Everyone has two portions, one in the Garden of Eden and one in Gehinnom. The righteous man, being meritorious, takes his own portions and his fellow's portion in the Garden of Eden. The wicked man, being guilty, takes his own portion and his fellow's portion in Gehinnom. R. Mesharsheya said: What is the Biblical proof for this? In the case of the righteous, it is written: Therefore in their land (i.e. paradise) they shall possess double. (Yeshayahu 61:7) In the case of the wicked it is written: And destroy them with double destruction. (Yirmiyahu 17:18)

After his apostasy, Aher asked R. Meir: What is the meaning of the verse: Gold and glass cannot equal it; neither shall the exchange thereof be vessels of fine gold? (Iyov (28:17) He answered: These are the words of the Torah, which are hard to acquire like vessels of fine gold, but are easily destroyed (forgotten) like vessels of glass. Said [Aher] to him: R. Akiba, thy master, did not explain thus, but [as follows]: Just as vessels of gold and vessels of glass, though they be broken, have a remedy, (i.e. can be repaired) even so a scholar, though he has sinned, has a remedy. (i.e. can repent) [Thereupon, R. Meir] said to him: Then, thou, too, repent! He replied: I have already heard from behind the Veil: Return ye backsliding children — except Aher.

Our Rabbis taught: Once Aher was riding on a horse on the Sabbath, and R. Meir was walking behind him to learn Torah at his mouth. Said [Aher] to him: Meir, turn back, for I have already measured by the paces of my horse that thus far extends the Sabbath limit. (i.e. past the permitted boundary of two thousand cubits) He replied: Thou, too, go back! [Aher] answered: Have I not already told thee that I have already heard from behind the Veil: 'Return ye backsliding children' — except Aher. [R. Meir] prevailed upon him and took him, to a schoolhouse. [Aher] said to a child: Recite for me thy verse! (i.e. which you have studied today) [The child] answered: There is no peace, saith the Lord, unto the wicked. (Yeshayahu 48:22) He then took him to another schoolhouse. [Aher] said to a child: Recite for me thy verse! He answered: For though thou wash thee with nitre, and take thee much soap, yet thine iniquity is marked before Me, saith the Lord God (Yirmiyahu

¹ According to our passage, Aher was guilty of the heresy of dualism. L. Ginzberg (J.E. vol. V, pp. 138-139) denies all historic worth to the story given here, which, on account of its reference to Metatron — which he declares to be a specifically Babylonian idea — and its lack of connection with the introductory words, he declares to be of late origin. Ginzberg prefers the parallel account in J. Hag. II, I, where it is related that when Elisha saw a scholar he slew him, that he enticed the young from studying the Torah, and that he informed against the Jews when they sought to perform the work they were ordered to do on the Sabbath in a manner not to break the Law, These events undoubtedly refer to the period of the Hadrianic persecutions. In the J.T. two reasons are mentioned for his apostasy: according to some, he saw one man break the precept of Deut. XXII, 7, without coming to harm, and another observe it and get killed; according to others, he saw the tongue of the great scholar R. Judah Nahtum in the mouth of a dog. The J.T. also gives a different version of the verses discussed by Elisha with R. Meir, and of what R. Meir said on his master's death (v. J.E. vol. VIII, p. 434).

2:22). He took him to yet another schoolhouse, and [Aher] said to a child: Recite for me thy verse! He answered: And thou, that art spoiled, what doest thou, that thou clothest thyself with scarlet, that thou deckest thee with ornaments of gold, that thou enlargest thine eyes with paint? In vain dost thou make thyself fair etc. (Yirmiyahu 4:30) He took him to yet another schoolhouse until he took him to thirteen schools: all of them quoted in similar vein. When he said to the last one, Recite for my thy verse, he answered: But unto the wicked God saith: 'What hast thou to do to declare My statutes etc.?' (Tehillim 50:16) That child was a stutterer, so it sounded as though he answered: 'But to Elisha (as opposed to *lerasha* – to the wicked) God saith'. Some say that [Aher] had a knife with him, and he cut him up and sent him to the thirteen schools: and some say that he said: Had I a knife in my hand I would have cut him up.

When Aher died, they said: (in heaven) Let him not be judged, nor let him enter the world to come. Let him not be judged, because he engaged in the study of the Torah; nor let him enter the world to come, because he sinned. R. Meir said: It were better that he should be judged and that he should enter the world to come. When I die I shall cause (by my prayer) smoke to rise from his grave. (a sign he was judged and punished) When R. Meir died, smoke rose up from Aher's grave. R. Johanan said: [What] a mighty deed to burn his master! There was one amongst us, and we cannot save him; (one scholar went astray, yet all of us together cannot save him) if I were to take him by the hand, who would snatch him from me! [But] said he: When I die, I shall extinguish the smoke from his grave. (a sign of forgiveness) When R. Johanan died, the smoke ceased from Aher's grave. The public mourner began [his oration] concerning him (R. Johanan) thus: Even the janitor (of Hell) could not stand before thee, O master!

Aher's daughter [once] came before Rabbi and said to him: O master, support me! He asked her: 'Whose daughter art thou?' She replied: I am Aher's daughter. Said he: Are any of his children left in the world? Behold it is written: He shall have neither son nor son's son among his people, nor any remaining in his dwellings. (Iyov 18:19) She answered: Remember his Torah (the study of) and not his deeds. Forthwith, a fire came down and enveloped Rabbi's bench. [Thereupon] Rabbi wept and said: If it be so on account of those who dishonor her, (the Torah) how much more so on account of those who honor her!

But how did R. Meir learn Torah at the mouth of Aher? Behold Rabbah b. Bar Hana said that R. Johanan said: What is the meaning of the verse, For the priest's lips should keep knowledge, and they should seek the Law at his mouth; for he is the messenger of the Lord of hosts? (Malachi 2:7) [This means that] if the teacher is like an angel of the Lord of hosts, they should seek the Law at his mouth, but if not, they should not seek the Law at his mouth! — Resh Lakish answered: R. Meir found a verse and expounded it [as follows]: Incline thine ear, and hear the words of the wise, and apply thy heart unto my knowledge. (Mishlei 22:17) It does not say, 'unto their knowledge', but 'unto my knowledge'. (Since the heart may not be applied to their knowledge, it shows that the acts of the wise men referred to must be wicked. Nevertheless, their words may be listened to. Thus, R. Meir could learn from Aher, provided he did not imitate the latter's deeds). R. Hanina said, [he decided it] from here: Hearken, O daughter, and consider, and incline thine ear; forget also thine own people, and thy father's house etc. (Tehillim 45:11) The verses contradict one another! There is no contradiction: in the one case Scripture refers to an adult, in the other to a child. When R. Dimi came [to Babylon] he said: In the West, they say: R. Meir ate the date and threw the kernel away.